

**«РОЗВІЯЛИСЯ СНИ МОЇ РОЖЕВІ»
(ДО ПРОБЛЕМИ МОДЕРНІСТСЬКОЇ ПАРАДИГМИ
ЛЮБОВНОЇ ЛІРИКИ БОГДАНА ЛЕПКОГО)**

Андрій Чуй

**Здобувач кафедри української літератури
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
(УКРАЇНА)**

ABSTRACT

The article investigates love poems of Bohdan Lepkyi, which were included into a cycle of verses "In spring". A research represents his love lyrics as a specific modern poetry. The paper discovers the leading motives of love lyrics and shows that as usual they are associated with undivided love or dealing with the memories of love that has passed. The investigation finds out that love motives are closely intertwined with the landscape. In article the main images and symbols of love poems are analysed, the most productive ways of their creation are defined and the poetic and stylistic dominants of love lyrics are revealed. It is established that the most notable stylistic feature of the poet's word art, following from his romantic attitude to the world around, is melancholy. It is proved that Bohdan Lepkyi managed to depart from old folklore tradition of the image creation and to develop his own individual style manner, but he couldn't completely break the link with folk poetic art. This research is important for further scientific studies of the genesis of the love poetry of Bohdan Lepkyi.

Key words: love lyrics, modernism, poetic and stylistic dominant, image, symbol, motive.

На матеріалі циклу поезій «Весною» досліджено любовну лірику Богдана Лепкого і зроблено спробу цілісного представлення модерністської її парадигми. Розкрито провідні мотиви любовної лірики й показано, що вони переважно розкривають нерозділене кохання або пов'язані зі спогадами про кохання, що минуло. З'ясовано, що любовні мотиви найтісніше переплітаються з пейзажними. Проаналізовано систему образів та символів поезій про кохання (зокрема, образ серця, квітів, солов'я та образ коханої) і визначено найпродуктивніші засоби їх творення (метафора, персоніфікація, порівняння, паралелізм, повтор та кільце). Виявлено поетико-стильові доміанти любовної лірики. Встановлено, що найпомітніша стильова доміанта поета, яка витікає з його романтичного світосприйняття — туга. Доведено, що Богдану Лепкому вдалося відійти від фольклорної традиції зображення (поезія набула медитативного характеру, відбувся перехід на внутрішнє самоспоглядання, занурення в думки, спогади, почуття) та виробити власну індивідуально-стильову манеру, хоча повністю розірвати зв'язок із народнопоетичною творчістю він не зміг (фольклорні образи, символи та мінорна емоційна доміанта).

Ключові слова: любовна лірика, модернізм, поетико-стильова доміанта, образ, символ, мотив.

Na materiale cyklu wierszy „Wiosną” zbadana została poezja miłosna Bohdana Łepkiego i podjęto próbę całościowej reprezentacji jej paradygmatu modernistycznego. Ujawnione zostały naczelné motywy miłosne i wykazano, że zwykle ujawniają niespełnioną miłość lub są związane z wspomnieniami o miłości, która przeminęła. Stwierdzono, że motywy miłosne najczęściej są ściśle powiązane z opisami krajobrazu. Analizie został poddany system obrazów i symboli wierszy miłosnych (w tym obraz serca, kwiatów, słowika obraz ukochanej) i określone najbardziej produktywne sposoby ich tworzenia (metafora, personifikacja, porównanie, paralelizm, powtórzenie i rondo). Zostały ujawnione poetyckie dominanty tekstów miłosnych. Ustalono, że najbardziej reprezentacyjną dominantą stylistyczną poety, która wynika z jego światopoglądu romantycznego, jest nostalgia. Udowodnia się, że Bohdanowi Łepkiemu udało się odejść od ludowej tradycji obrazowania (poezja nabywa medytacyjnego charakteru, poeta dokonuje przejścia do introspekcji, zanurzenia w myśli, wspomnienia, uczucia) oraz opracować własną metodę stylistyczną, choć całkowicie się odcina on od twórczości ludowej (folklorystyczne obrazy, symbole oraz minorowa dominanta emocjonalna).

Słowa kluczowe: poezja miłosna, modernizm, dominanta poetycko-stylistyczna, obraz, symbol, motyw.

Про надзвичайно плідну творчу й дослідницьку працю Богдана Лепкого свідчить укладений колективом дослідників (М. Пайонк, О. Сулима, Н. Дирда та ін.) до 140-річчя від дня народження митця бібліографічний покажчик, що налічує майже 180 позицій лише прижиттєвих видань [3]. Проте постать Б. Лепкого стала відома широкому колу читачів вже в незалежній Україні. Пов'язано це не тільки з тим, що майже все своє життя поет провів за межами рідного краю: його творчість не відповідала вимогам соцреалізму, тому в радянській літературознавчій науці була визнана декадентською (занепадницькою), а отже опинилася під забороною.

Серед сучасних досліджень постаті Лепкого-поета найґрунтовнішими є праці М. Ільницького («Розсипані перли: Поети «Молодої Музи», 1991) [10], М. Сивіцького («Богдан Лепкий: життя і творчість», 1993) [11], Ф. Погребенника («Богдан Лепкий», 1993) [9], Н. Білик (Лисої) («Богдан Лепкий у духовному відродженні українського народу», 1999 [2]; «Богдан Лепкий: життя і діяльність», 2001) [1], Н. Дирди («Високе небо Богдана Лепкого: спроба антології у публіцистиці, поезії, пісні», 2001) [4], М. Климишина («Лірика Богдана Лепкого: спроба нової оцінки», 2003) [5] та М. Ткачука («Модерністський дискурс лірики та новел Богдана Лепкого», 2005) [12]. У 2015 році Р. Пазюк захистив дисертацію «Поетика віршованих творів Богдана Лепкого (генерика, тропіка, поетичний синтаксис, фоніка, версифікація)» [8]. Поетичній творчості Б. Лепкого присвячені статті Ф. Погребенника, В. Погребенника, Л. Голомб, Н. Шумило, Н. Білик (Лисої), О. Нахлік, Л. Бурківської, Р. Пазюка, І. Дудар, М. Скорського та ін. Любовна лірика Б. Лепкого теж потрапляла в поле зору дослідників, але так і не стала об'єктом окремого дослідження. Прискіпливого вивчення потребують такі аспекти, як ґене́за провідних мотивів, поетика образів та символів. Мета статті — вивчення домінантних поетико-стильових особливостей, які репрезентують модерністську парадигму любовної лірики митця. Для цього необхідно виконати такі завдання:

- проаналізувати мотиви любовної лірики Б. Лепкого;
- проаналізувати систему образів та символів поезії кохання і визначити за-

- соби їх творення;
- виявити поетико-стильові доміанти любовної лірики в контексті модернізму.

За спостереженнями Р. Пазюка, інтимна лірика Б. Лепкого була написана переважно у ранній період творчості і частка таких поезій у тематичній площині складала 75% [8, с. 78]. Надалі любовна тематика поступилася пейзажній («натуралістичній» за визначенням дослідника) та соціальною, і все більше набирала медитативного характеру (частка медитативних поезій, стверджує Р. Пазюк, у всі періоди творчості не опускалася нижче 95%) [8, с. 181]. У площині емоційної тональності відбувся поступовий перехід від ліризму до драматизму [8, с. 181]. «Улюбленими тропами Б. Лепкого були метафора та порівняння у широкому спектрі їх різновидів» [8, с. 181]. Так дослідник коротко окреслив творчу еволюцію поета.

М. Ільницький у вступній статті до найповнішого на той час українського видання поезій Богдана Лепкого (Київ, 1990) [6, с. 5–40] зазначає, що митця «не віднесеш ні до поетів гострого соціального бачення, ні до митців концептуального філософського мислення, натура його радше споглядально-рефлексивна, звернена всередину ліричного героя. Туга — це доміанта поета, яка визначає романтичний тип його почування і мислення, та «перебендівська» основа творчості, що «Заспіває, засміється, А на сльози зверне» [6, с. 19–20]. Джерелом цієї туги, зазначає М. Ільницький, є спогад, в основі якого не лише індивідуальний досвід митця, а й історична пам'ять народу [6, с. 20]. Проте печаль у Лепкого-поета — світла. Попри розуміння плинності і минушості людського життя, митець утверджує невмирущість творчості, поезії, краси [6, с. 27]. У подібному ключі, зазначає М. Ільницький, розгортається й сюжет любовної лірики Б. Лепкого [6, с. 27]. Літературознавець критично оцінює спроби окремих дослідників порівняти цикл поезій про кохання «Весною» Б. Лепкого із «Зів'ялим листям» І. Франка: «Споріднює їх хіба те, що в обох поетів це любов нещаслива. Та коли у Франка розлука з коханою була насильною, її спричинили соціальні, національні чинники, викликавши великі страждання духовно сильної натури, то в Лепкого неможливість єднання веде не до внутрішнього потрясіння, а до тихого смутку, тієї ж туги, яку навіює відхід весни, до туги, що ріднить любовний мотив з іншими мотивами в творчості поета, а найперше — з пейзажним. Туга веде до умиротвореного спомину, до просвітлення, до ідеалу в його недосяжності» [6, с. 27]. Такою ідейно та настроєво, узагальнює М. Ільницький, була поезія Б. Лепкого до 1914 року. Події Першої світової війни стали переламними для світогляду автора — внесли в його творчість нові мотиви, кольори й інтонації, наповнили поезію новими символами [6, с. 28].

Любовна тематика не була доміантою поетичної творчості Б. Лепкого і найповніше представлена в ранній її період. Більшість поезій про кохання зібрані в циклі «Весною», поодинокі трапляються в інших циклах («На позиченій скрипці», «Intermezzo», «Сльота») та поза циклами (переважно до 1919 року).

Печальні нотки пронизують усю любовну поезію Б. Лепкого. Джерелом туги ліричного героя найчастіше стає нерозділене кохання або ж спогад про кохання, що минуло. Так, в одній із поезій ліричний герой намагається заспокоїти змучене серце, яке «... кохало / І раювало, й горювало, / І настраждалося до-сїть» [6, с. 119], словами про природну минущість усього: минає весна, минає літо — минає і кохання. Звичний для фольклорної поетики паралелізм почуттів та пір року в поезії Б. Лепкого стає підґрунтям для філософського узагальнен-

ня: *«Весні кінець. / Пора і нам / Зібрати з поля, / Що присудила божа воля, / Як не гуртом, то сам на сам — / Пора і нам!»* («Цить, серце!» [6, с. 119]). Всі три строфи вірша обрамлені повторами (кільце, або анепіфора): *«Цить, серце, цить!»*, *«Весні кінець»* та *«Пора і нам»*. Таким чином автор підводить читача до неминучої (і в певній мірі прогнозованої) розв'язки сердечної драми: ліричному героєві лишається тільки «зібрати» все, що залишилось від кохання, і з тим жити далі (очевидно, чекаючи зими). Персоніфікація образу серця теж характерна для народної лірики, хоча в піснях про кохання воно частіше отожднюється з образом дівчини-обраниці (рідше — парубка), аніж із «внутрішнім двійником» ліричного героя.

По-інакшому в любовній ліриці Б. Лепкого відтворюється центральний її образ — образ коханої. Це вже не типізований дівочий образ (що характерно для фольклорної поетики) і не втілення неземної жіночої краси (як, наприклад, в поезії ранніх символістів О. Олесья, Г. Чупринки та С. Черкасенка), а прагнення останнього якимось чином передати все те, що він «сказати не вмів». Образ ліричної героїні постає з мозаїки інших метафоричних образів-асоціацій: *«Ти — гармонья красок, / Ти — мелодія слів, / Ти — багатство думок, / Джерело вічних снів. / Ти — криниця туги, / Що в безмежний простір / До добра і краси / Пориває мій зір. / Ти — підойма стремлінь, / Ти — підмога для сил, / Відпочинок і тінь / Для знеможених крил»* [6, с. 120]). Піднесений настрій вірша змінює остання строфа, в якій звучить мотив нездійсненності мрій, пов'язаних із обраницею: *«Ти — на вічний мій біль / І отруя і лік, / Ти — нездійснена ціль, / Будь моєю вою!»* («Все, що тільки я чув» [6, с. 120]).

Єдиний штрих до портрету обраниці, який відкривається читачу — її сині очі. Мотив цілющого впливу погляду коханої звучить в однойменній поезії:

*Бачу очі твої сині,
Ніби сонце по долині,
Ходять, блудять все по мені.*

*Над чолом моїм витають,
Над повіками блукають,
Мов слідів своїх шукають.*

*Очі ж ви мої кохані!
Чую дотик ваш на скрані,
Як бальзам на хорій рані.
(«Сині очі») [6, с. 121]*

У народних піснях саме очі (традиційно — карі або чорні, зрідка — сині) найчастіше постають символом дівочої вроди, найбільшою її принадою і найбільш опоетизованою деталлю жіночого портрету. Таку ж тенденцію спостерігаємо і в модерній поезії. Проте Б. Лепкий не вдається до опису цих принад: метафора, персоніфікація та порівняння увиразнюють мотив «блукання» «очей коханих» обличчям ліричного героя. Такий відхід від фольклорної традиції не лише збагатив мотивіку любовної поезії, а й надав віршу романсового звучання.

Поезія «В твоїх очах я небо бачу» — динамічний мариністичний пейзаж, розгорнуте метафоризоване порівняння, наповнене епітетами і повторами. Картина розкішної зоряної ночі покликана якомога точніше передати красу очей коханої:

*В очах твоїх я небо бачу,
Горять на нім вечірні зорі
І відбивають світло своє
В моїй душі, неначе в морі.*

*І поки небо тихе, сине,
І поки ясно сяють зорі,—
Блакитом чистим хвиля лине
В глибокім безконечнім морі.*

*А хай лиш небо хмари вкриють,
І хай погаснуть ясні зорі,—
То враз і води потемніють
В глибокім безконечнім морі [6, с. 125].*

Ця поезія — одна з небагатьох, в яких вчуваємо відлуння оригінальної стильової манери О. Олеся.

Усі думки і почуття ліричного героя завжди навколо його обраниці — і вдень, і вночі. Такий мотив звучить у поезії «Ти ідеш». Особливою ніжністю наповнена друга строфа вірша, яка нагадує колискову:

*Ти заснеш. Ти заснеш, над очима
Мої думи літають, як мушка,
І з вечірніми граються снами,
І про мене шепочуть до вушка [6, с. 121].*

Спогадами про минуле кохання живе ліричний герой поезії «Соловію малий»: «Соловію малий, / Перестань щебетати! / Бо не годен я в хаті своїй / Від твого співу спати. / Бо твій спів голосний, / Це твоє щебетання / Розбудило минулі часи / І забуте кохання» [6, с. 122]. З того часу минули літа, проте ліричний герой не втратив надію на відродження свого кохання — вірив, що «розцвітуться наново в душі / любові ярі цвіти», бо ж йому ще так багато треба сказати своїй обраниці: «Й розкажу я тобі, / Де бував я, що видів, / Що подобав собі, покохав, / А що я зненавидів» [6, с. 123]. В образну тканину твору вплелася й біблійна символіка (згадка про рай). Проте, як не дивно, місце коханої — не на небі в раю (така сакралізація характерна для творчості ранніх символістів (передсимволістів, або ж пресимволістів)), а на грішній землі: «А навкучиться рай, / То знов на землю впаду / І до тебе, найкраща, прийду / На вечірню розраду» [6, с. 123]. Оптимістичне сподівання на возз'єднання закоханих, висловлене у передостанній строфі («Як взористий килим, / Кину думи під ноги. / І по ньому на стрічу судьбі / Підемо без тривоги» [6, с. 123]), затьмарюється прикінцевим повтором першої («Соловію малий...»). Очевидно, печальне закінчення усіх любовних історій було поетичною традицією Б. Лепкого.

Примари кохання оживають у поезії «Куди не ступлю». Образ милої серцю дівчини, наче привид, переслідує ліричного героя і наяву, і «в тихім сні». Закоханий чоловік болісно реагує на появу смутку в очах веселої і безтурботної супутниці. Тривожний докірливий погляд обраниці для нього — болючий удар, бо «... він впаде, немов стріла, / Дивним докором в груди... / І так щовечора, щодня, / І так до смерті буде» [6, с. 129].

В любовній поезії мотив влучання стріли в груди (в серце) зазвичай пов'язаний із зародженням почуття кохання (вражене стрілою серце — відомий ще з епохи Ренесансу його символ). У Б. Лепкого стріла приносить не кохання,

а біль. До того ж, в останній строфі ліричний герой сам прирікає себе на довічне страждання. Чоловік настільки закоханий, що готовий кожного дня помирати від поглядів-стріл, аби тільки не розлучатися з об'єктом своєї пристрасті.

Мотив увижання розкрито в поезії «Буває, в вечірню годину». Серпневий вечірній пейзаж — свіжі покоси, схилені додолу квіти і стигле колосся — налаштовує ліричного героя на своєрідну медитацію: серед тихого шуму йому вчувається голос коханої, яка просить «*Вернися, мій милий, до мене, / А жити почнемо наново!*» [6, с. 130]. Ті слова для нього — найбажаніші і найдорожчі, тому пахнуть, як квітка, і плюються, як срібло.

Мотив нестерпної туги за коханою звучить у поезії «Буває». Похмурий осінній пейзаж та шалені весняні бурі метафорично віддзеркалюють душевний неспокій ліричного героя. Яскраві порівняння та персоніфікації передають надзвичайну силу його безмірної туги:

*Буває — тужу за тобою,
Як тужать квіти по весні,
Як тужать ті листки дрібні,
Коли осінньою порою
Летять у світ, бліді, сухі,—
Такою тихою тугою,
Буває, тужу за тобою.*

*То знову жаль ворушить мною,
Як гаєм бурі навесні.
Шаліє вітер, ллють рясні
Дощів потоки; в лютім бою
Падуть ялиці кремезні —
Такою лютою тугою,
Буває, плачу за тобою [6, с. 132].*

Мотив туги за втраченим щастям пронизує поезію «Не знаю, де вона». Ліричний герой забув майже все: «де вона і як її назвати, / Який у неї голос, плач і сміх», та все ж таки сумує, а у «вечірню годину, / Коли в душі настане тишина», відчуває її присутність і чує майже забуті, але такі дорогі слова:

*Здається, ніби синіми очами
Вдивляється у душу, ген на дно,
І промовляє тихими словами
Так, як колись давно-давно-давно [6, с. 135].*

Вірш не перевантажений тропами чи стилістичними фігурами. Атмосферу інтимності та щирості створюють не поодинокі метафори і повтори, а «прости» слова, що звучать, наче сповідь.

Ліричний герой не може забути давно минулі зустрічі, не хоче відпускати почуття, що віджило, тому постійно гортає сторінки пам'яті, повертаючись до найщасливіших моментів свого життя:

*Забула ти... А я і нині,
Хоч вже такі літа минули,
Немов крізь хмари бачу сині
І чую, що тоді ми чули.*

*І бачу, бачу ясно, чую
Твій кожний віддих, кожне слово.*

*Наново ти мене чаруєш,
Терплю і мучусь я наново.
(«Забула ти») [6, с. 136–137].*

Натомість, та, що його покинула, забула все: «чар розмови у вечір тихий, вечір сірий», «жар могучий, що вперше відзивався в грудях», і «чар таємний», що їхні «розпалив зіниці» [6, с. 136–137]. Поезія має дві паралельні сюжетні лінії: перша передає динаміку почуттів ліричного героя, а друга показує відповідну зміну природних явищ (виступає доповненням першої і синтаксично оформлена дужками — як вставне уточнююче речення). Тиха вечірня розмова відбувається на фоні сплячої діброви, огорнутої туманом; почуття розгораються перед початком бурі, а «розпалені» погляди закоханих зустрічаються «під акомпанемент» ударів грому. Остання строфа вірша свідчить, що для ліричного героя любов — це водночас і щастя, й мука (пригадується Олесеве «З журбою радість обнялась...» [7, с. 52]).

Ліричний герой поезії «Снишся мені» відчуває себе щасливим лиш уві сні, бо тільки там він може зустрітися з коханою, і тільки там оживають усі його нездійснені надії, збуваються «весняні мрії» (сподівання пори молодості та кохання). Квітучий пейзаж щасливих снів рятує від похмурих буднів:

*Встану рано,
Зирну в вікно, там — дощ, погано,
А на душі так люблю, красно,
Так запахучо, як в городі,
Де розцвітаються лелії,
Журчить потік, співають соловії,
Бринять бджілки... [6, с. 140].*

Проте ейфорія дуже швидко змінилася прозрінням: «*Не буде другої весни. / Пропала дійсність, тільки сні / Мені остались*» [6, с. 140]. Конфлікт між мріями та дійсністю лишився нерозв'язаним. Ліричний герой сподівається знайти порятунок у смерті — «вічному сні» про милу серцю дівчину.

Лейтмотивом любовної лірики Б. Лепкого можна вважати слова «Розвіялися сні мої рожеві». В однойменній поезії [6, с. 137–138] автор по-філософськи осмислює питання про роль поета і поезії. Все в житті минає, минає і самé життя. Єдиний слід, який залишиться по ньому — слова, що, наче «сині незабудки», були покладені «люблячою рукою» на папір. Поет сподівається, що колись «ті квіти нев'янущі» з написаних ним книг торкнуться чиесь серце і, може, в той час «з очей поллються чисті теплі сльози з жалю за щастям». Так утверджується ідея невмирущості мистецтва та краси.

Від вірша до вірша Б. Лепкий незмінно залишається поетом смутку, який мимоволі прощається з весною, з молодістю, з коханням і з життям.

Отже, в любовній ліриці Б. Лепкого переважно розвиваються мотиви нещасливого кохання: мотив нездійсненності мрій, пов'язаних із обраницею; мотив недосяжності ідеалу кохання; мотив замилювання образом дівчини (найчастіше — її очима), мотив цілющого впливу її присутності на закоханого; мотив постійної присутності коханої в думках, мотив повсюдного ввижання її образу; мотив спогадів про кохання, відновлення у пам'яті найщасливіших моментів життя; мотив туги за коханою, за колишнім коханням; надія на відродження почуттів та возз'єднання закоханих. Любовні мотиви найтісніше переплітаються з пейзажними.

Центральне місце в любовній поезії Б. Лепкого займає образ коханої, проте її зовнішність залишається таємницею: немає навіть типізованих фольклорних узагальнень — лише згадка про сині очі. Натомість яскраво відтворено емоційно-чуттєве сприйняття обраниці. Образ ліричної героїні вимальовується з мозаїки інших метафоричних образів-асоціацій (як абстрактних, споріднених найперше зі сферою мистецтва, так і конкретних, навіяних красою природи та стихій), що утверджують її майже ідеальну сутність (майже — бо Б. Лепкий все ж не наважується піднести образ жінки до рівня обожнення та віддати їй місце на небі). Любовна лірика Б. Лепкого позначена фольклорною та біблійною символікою. Важливе місце в ній займають образи серця та квітів, образ співця кохання — солов'я. Б. Лепкий робить спроби переосмислення символічних образів (наприклад, вражене стрілою серце — символ болю).

Серед тропів та стилістичних фігур у Б. Лепкого найпродуктивнішими стали метафора, персоніфікація, порівняння, паралелізм, повтор та кільце. Часто атмосферу інтимності та щирості створюють не тропи чи фігури, а «прості» слова, що звучать, наче сповідь.

Печальні нотки пронизують усю любовну поезію Б. Лепкого. Туга — найпомітніша стильова домінанта поета, яка витікає з його романтичного світосприйняття. Джерелом туги ліричного героя найчастіше стає нерозділене кохання або ж спогад про кохання, що минуло. Б. Лепкий — поет смутку, лірик із тонким відчуттям внутрішнього світу закоханого та майстер асоціативного образотворення (портретописання). Високий рівень художньої абстракції в зображенні драматичних любовних стосунків свідчить, що Б. Лепкому вдалося відійти від фольклорної традиції зображення (поезія набула медитативного характеру, відбувся перехід на внутрішнє самоспоглядання, занурення в думки, спогади, почуття) та виробити власну індивідуально-стильову манеру, хоча повністю розірвати зв'язок із народнопоетичною творчістю він не зміг (фольклорні образи, символи та мінорна емоційна домінанта). Окремі любовні поезії позначені філософічністю, хоча, безумовно, на першому місці в них завжди естетика.

ЛІТЕРАТУРА

1. Білик Н. Богдан Лепкий: життя і діяльність / Н. Білик. — Тернопіль : Джура, 2001. — 170 с.
2. Білик-Лиса Н. Богдан Лепкий у духовному відродженні українського народу / Н. Білик-Лиса. — Тернопіль : «Навчальна книга — Богдан», 1999. — 128 с.
3. Богдан Лепкий: відомий і невідомий (1872–1941) [Текст] : бібліогр. покажч. / Терноп. обл. універс. наук. б-ка, Обл. музей Богдана Лепкого в м. Бережанах, Держ архів Терноп. обл., Терноп. обл. краєзн. музей, Бережан. музей книги ; уклад. М. Пайонк [та ін.] ; авт. нарисів: Н. Білик, Н. Дирда ; ред. Г. Жовтко ; кер. проекту та наук. ред. В. Вітенко. — Тернопіль : Підручники і посібники, 2012. — 240 с.
4. Високе небо Богдана Лепкого : спроба антології у публіцистиці, поезії, пісні / Музей Богдана Лепкого м. Бережани ; ред.-упоряд. Н. Дирда. — Тернопіль : Джура, 2001. — 204 с.
5. Климишин М. Лірика Богдана Лепкого : спроба нової оцінки / М. Климишин. — Тернопіль : Тернограф, 2003. — 152 с.
6. Лепкий Б. С. Поезії / Редкол. : В. В. Біленко та ін. ; Упоряд., вступ. ст. і прим. М. М. Ільницького. — К. : Рад. письменник, 1990. — 383 с.
7. Олесь Олександр. Твори : В 2 т. / Упоряд., авт. передм. та приміт. Р. П. Ра-

- дишевський. — Т. 1 : Поет. тв. Лірика. Поза збірками. З неопублікованого. Сатира. — К. : Дніпро, 1990. — 959 с.
8. Пазюк Р. В. Поетика віршованих творів Богдана Лепкого (генерика, тропіка, поетичний синтаксис, фоніка, версифікація) : дис. ... канд. філол. наук : 10.01.06 / Роман Володимирович Пазюк. — Чернівці, 2016. — 204 с.
 9. Погребенник Ф. Богдан Лепкий / Ф. Погребенник. — К. : Знання, 1993. — 64 с.
 10. Розсипані перли: Поети «Молодої Музи» / Упорядник, автор передмови та приміток Микола Ільницький. — К. : Дніпро, 1991. — 712 с.
 11. Сивіцький М. К. Богдан Лепкий: життя і творчість / М. К. Сивіцький. — К. : Дніпро, 1993. — 375 с.
 12. Ткачук М. П. Модерністський дискурс лірики та новел Богдана Лепкого / М. П. Ткачук ; Тернопільський нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. — Тернопіль : ТНПУ, 2005. — 128 с.